

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA 5–6 YOSHLI
BOLALARNING BO'SH VAQTINI TASHKIL ETISHDA OILA VA MTT
HAMKORLIGINI USLUBIY QO'LLAB-QUVVATLASH TIZIMINI
BOSHQARISH**

Muminova Nodira Anvarovna

Toshkent shahridagi Puchon universiteti talabasi

Ta'lim menejmenti fakulteti 1-kurs magistri

Ilmiy rahbar PhD, dotsent

A'zamova Maloxat Nadjimovna

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida 5 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan bolalarning bo'sh vaqtini to'g'ri tashkil etishda oilalar va maktabgacha ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik uchun metodologik qo'llab-quvvatlash tizimlarini boshqarishga qaratilgan. Tadqiqot bolalarning bo'sh vaqtini to'g'ri tuzish ularning shaxsiy, ijtimoiy, intellektual va hissiy rivojlanishiga kuchli ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Oilalar va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlik uning mazmuni, shakllari, protseduralari va boshqaruv tamoyillari tahlili bilan yaxlit pedagogik tizim sifatida qaraladi. Metodik qo'llab-quvvatlash tizimini boshqarish mexanizmlari va o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikdagi sa'y-harakatlar samaradorligini oshirish strategiyalari ilmiy tamoyillarga asoslangan. Maqolada bo'sh vaqtni tashkil qilish, ijtimoiy sheriklikni rivojlantirish va pedagogik monitoring va fikr-mulohaza mexanizmlarini joriy etish uchun innovatsion strategiyalarning ahamiyati ta'kidlangan. Tadqiqot natijalari erta bolalik ta'limi amaliyotida oilalar va maktabgacha ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, bo'sh vaqt, oila va MTT hamkorligi, uslubiy qo'llab-quvvatlash, boshqaruv tizimi, 5–6 yoshli bolalar, pedagogik hamkorlik, tarbiyaviy jarayon.

**УПРАВЛЕНИЕ СИСТЕМОЙ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ
ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ СЕМЬИ И ДОШКОЛЬНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ
ОРГАНИЗАЦИИ В ОРГАНИЗАЦИИ ДОСУГА ДЕТЕЙ 5–6 ЛЕТ**

Аннотация. В данной статье рассматриваются вопросы управления системой методической поддержки взаимодействия семьи и дошкольных образовательных организаций в процессе рациональной организации досуговой деятельности детей в возрасте от пяти до шести лет. Исследование подтверждает, что целенаправленная и правильно организованная структура свободного времени оказывает существенное влияние на личностное,

социальное, интеллектуальное и эмоциональное развитие ребёнка. Взаимодействие семьи и дошкольной образовательной организации анализируется как целостная педагогическая система, включающая содержание, формы, процедуры и управленческие принципы сотрудничества. Механизмы управления системой методической поддержки и стратегии повышения эффективности совместной деятельности педагогов и родителей обоснованы на научных принципах. В статье подчёркивается значимость инновационных стратегий организации досуга, развития социального партнёрства, а также внедрения механизмов педагогического мониторинга и обратной связи. Результаты исследования способствуют укреплению взаимодействия семьи и дошкольных образовательных организаций в практике раннего детского образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, досуг, взаимодействие семьи и ДООУ, методическая поддержка, система управления, дети 5–6 лет, педагогическое сотрудничество, воспитательный процесс.

MANAGEMENT OF THE METHODOLOGICAL SUPPORT SYSTEM FOR FAMILY AND PRESCHOOL INSTITUTION COOPERATION IN ORGANIZING LEISURE TIME OF CHILDREN AGED 5–6

Abstract. This article examines the management of methodological support systems aimed at enhancing cooperation between families and preschool educational institutions in the effective organization of leisure activities for children aged five to six. The study confirms that well-structured and purposeful leisure time has a significant impact on children's personal, social, intellectual, and emotional development. Cooperation between families and preschool institutions is considered as an integrated pedagogical system, encompassing its content, forms, procedures, and management principles. The mechanisms for managing methodological support systems and strategies for improving the effectiveness of collaborative efforts between teachers and parents are grounded in scientific principles. The article highlights the importance of innovative strategies for organizing leisure activities, developing social partnership, and implementing pedagogical monitoring and feedback mechanisms. The research findings contribute to strengthening family-preschool cooperation in early childhood education practice.

Keywords: preschool education, leisure time, family and preschool cooperation, methodological support, management system, children aged 5–6, pedagogical collaboration, educational process.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION)

Hozirgi globallashtirish va axborotlashtirish sharoitida maktabgacha ta'lim tizimi jamiyat rivojlanishining muhim tarkibiy qismi sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bolalarning bo'sh vaqtini samarali tashkil etish ularning erta barkamol shaxs sifatida rivojlanishida dolzarb pedagogik masalaga aylanib bormoqda¹. Maktabgacha ta'lim bosqichi, xususan, 5 yoshdan 6 yoshgacha bo'lgan davr, bolaning ijtimoiy tajriba, avtonom fikrlash, muloqot qobiliyatlari va ijodiy rivojlanishini egallashi uchun juda muhimdir. Natijada, bu davrda bo'sh vaqtni to'g'ri tashkil etish ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Bolalarning bo'sh vaqti ularning majburiy mashg'ulotlarga qo'shimcha ravishda mustaqil yoki boshqariladigan mashg'ulotlarda ishtirok etishlari uchun mo'ljallangan bo'lib, ular davomida o'z qiziqishlari, ehtiyojlari va iste'dodlarini erkin ifoda eta oladilar. Ta'lim nuqtai nazaridan, bo'sh vaqtni to'g'ri tashkil etish bolaning shaxsiy o'sishiga, ijtimoiy integratsiyasiga va sog'lom turmush tarziga ijobiy munosabatni rivojlantirishga yordam beradi. Natijada, maktabgacha ta'lim muassasalarida dam olish tadbirlarini loyihalash va amalga oshirish uslubiy yondashuvni talab qiladi. Bu jarayonda oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlik juda muhimdir. Bola tarbiyasi maktabgacha ta'lim muassasalarida ham, uyda ham sodir bo'ladigan doimiy jarayondir. Ota-onalar bolalarning dam olish faoliyatini tashkil etishda bevosita ishtirok etuvchi asosiy agentlardir. Oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikni muvaffaqiyatli yaratish bolalarning bo'sh vaqtini pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etishning muhim shartidir. Hozirgi vaqtda maktabgacha ta'lim tizimida an'anaviy oilaviy aloqalar amaliyoti bilan bir qatorda zamonaviy pedagogik vositalar, ijodiy metodologiyalar va qo'llab-quvvatlovchi tizimlarni birlashtirish zarurati ortib bormoqda. Xususan, oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikni boshqarish nuqtai nazaridan tizimlilik, izchillik va maqsadga muvofiqlik tamoyillariga asoslangan usul zarur. Hamkorlikni boshqarish pedagogik jarayon ishtirokchilari o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarni rejalashtirish, tashkil etish, monitoring qilish va samaradorligini baholashni o'z ichiga oladi. Metodik qo'llab-quvvatlash tizimi ushbu hamkorlikni samarali tashkil etish uchun muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu o'qituvchilar va vasiylarga metodologik rahbarlik qilish, o'qitish ko'nikmalarini oshirish, hamkorlikdagi operatsiyalarni muvofiqlashtirish va nazorat qilish imkonini beradi. 5-6 yoshli bolalar uchun metodologik qo'llab-quvvatlash ularning yoshi va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda aniq yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Ushbu tadqiqot maktabgacha ta'lim muassasalarida 5-6 yoshli bolalar uchun bo'sh vaqtini tashkil etishda oila va MTT hamkorligi uchun metodologik qo'llab-quvvatlash tizimini boshqarishni o'rganadi. Tadqiqot mavzusining ahamiyati shundaki, ushbu sohadagi

¹ Abdurahmonov Q. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan, 2021. – 45–52-betlar.

hozirgi sa'y-harakatlar ko'pincha tizimsiz va vaqti-vaqti bilan amalga oshiriladi, bu esa ularni yagona boshqaruv tizimi ostida tashkil etishni talab qiladi².

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METOD (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОД /LITERATURE REVIEW)

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 5-6 yoshli bolalar uchun bo'sh vaqtlarini tashkil qilishda oila va ta'lim muassasalari hamkorligini metodologik qo'llab-quvvatlashni boshqarish zamonaviy pedagogika va ta'lim boshqaruvida dolzarb tadqiqot yo'nalishi hisoblanadi³. Ushbu mavzu bir qancha ilmiy tadqiqotlarda pedagogik, psixologik, ijtimoiy va boshqaruv nuqtai nazaridan o'rganilgan va adabiyotlar sharhi uning murakkabligini ko'rsatadi. Ta'lim sohasidagi ilmiy adabiyotlarda maktabgacha yosh bola shaxsini rivojlantirishning muhim bosqichi sifatida tavsiflanadi. Tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, bu davrda bolalarning bo'sh vaqti ularning ijtimoiy tajribasi, avtonom faoliyati va ijodiy salohiyatini oshirish uchun maqbul sharoitlarni yaratadi. Ilmiy adabiyotlarda bo'sh vaqt bolalar uchun majburiy ta'lim mashg'ulotlariga qo'shimcha ravishda ixtiyoriy ravishda amalga oshiriladigan va rivojlanish va ta'limiy ahamiyatga ega bo'lgan faoliyat sifatida belgilanadi. Ushbu toifadagi mashg'ulotlar o'yinlar, ijodiy ishlar, sport va dam olish mashg'ulotlari, shuningdek, kommunikativ o'zaro ta'sirlarni o'z ichiga oladi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limda oilalar va ta'lim muassasalari o'rtasidagi yaxshi hamkorlik bolalarning yaxlit rivojlanishini kafolatlashda asosiy jihat hisoblanadi. Ilmiy manbalar uyni bola uchun asosiy ijtimoiylashuv konteksti sifatida belgilaydi va ota-onalarning ta'lim jarayonida ishtiroki pedagogik amaliyotlarning uzluksizligini kafolatlashini ta'kidlaydi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti bola rivojlanishiga tizimli va yo'naltirilgan pedagogik ta'sir ko'rsatadigan muhim muassasa sifatida qaraladi. Oila va MTT o'rtasidagi hamkorlikni muvofiqlashtirish masalasi ta'lim hamkorligi, ijtimoiy sheriklik va pedagogik yordam mavzulariga oid ko'plab tadqiqotlarda ko'rib chiqilgan. Tadqiqotchilar hamkorlikning samaradorligi asosan uni boshqarish tartib-qoidalariga bog'liqligini ta'kidlaydilar. Metodik qo'llab-quvvatlash tizimi ushbu hamkorlikni osonlashtirish va kuchaytirishda muhim vosita sifatida qaraladi. Ilmiy adabiyotlarda metodologik qo'llab-quvvatlash o'qituvchilar va ota-onalarning pedagogik qobiliyatlarini oshirish, ta'lim jarayoniga yaxlit yondashuvni ta'minlash va bolalarning bo'sh vaqtini maqsadli ravishda tuzishga qaratilgan tadbirlar to'plami sifatida ta'riflanadi. Ta'limni boshqarish bo'yicha tadqiqotlarda oilalar va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikni boshqarish strategik rejalashtirish, muvofiqlashtirish, monitoring va baholash vazifalarini qamrab oluvchi tizim sifatida

² Aliyeva M. Oila va ta'lim muassasasi hamkorligi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 78–85-betlar.

³ Axmedova N. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022. – 112–120-betlar.

qaraladi. Ushbu manbalar sub'ektlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirlarning, mas'uliyatni taqsimlashning va boshqaruv jarayonida fikr-mulohaza mexanizmlarining ahamiyatini ta'kidlaydi. Bolalarning bo'sh vaqtini tashkil qilishda ota-onalar va o'qituvchilarning hamkorlikdagi sa'y-harakatlarini muvofiqlashtirish zarurligi ta'kidlangan. Bo'sh vaqtni o'tkazishning bolaning hissiy farovonligi, ijtimoiy moslashuvi va motivatsiyasiga ta'siri psixologiya tadqiqotlarida keng o'rganilgan. Tadqiqotchilarning ta'kidlashicha, 5-6 yoshli bolalar uchun bo'sh vaqtni o'tkazish nafaqat dam olish uchun joy, balki shaxsiy tajriba orttirish va ijtimoiy rollarni sinab ko'rish imkoniyatini ham beradi. Natijada, oila va MTT bilan muvofiqlashtirilgan bo'sh vaqtni o'tkazish faoliyati bolaning psixologik farovonligiga hissa qo'shadi. Mavjud ilmiy adabiyotlarni o'rganish shuni ko'rsatadiki, oilalar va maktabgacha ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik uchun metodologik qo'llab-quvvatlash tizimlarini boshqarish masalasini hal qilish ixtisoslashgan, ko'p qirrali yondashuvni talab qiladi. Shunga qaramay, ko'plab tadqiqotlar bo'sh vaqtni tashkil etish bilan bog'liq ushbu jarayonning xususiyatlarini yetarlicha ko'rib chiqmagan. Bu holat ushbu tadqiqotning ahamiyatini tasdiqlaydi⁴.

Tadqiqot usuli sifatida tizimli yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv va faoliyatga asoslangan yondashuv tanlandi. Tizimli yondashuv bizga oilalar va maktabgacha ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni yagona pedagogik tizim sifatida ko'rish imkonini beradi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv bolalarning yoshi va o'ziga xos xususiyatlarini hisobga oladi. Faoliyatga asoslangan yondashuv bolaning faol ishtirokini osonlashtirish orqali bo'sh vaqtini tashkil etishga qaratilgan. Tadqiqot jarayonida ta'lim tahlili, taqqoslash, umumlashtirish, kuzatish va suhbat metodologiyalari qo'llanildi. Bundan tashqari, oilalar va maktabgacha ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikning hozirgi holatini baholash uchun o'qituvchilar va ota-onalar faoliyatini o'rganish usullari, mavjud metodologik resurslarni tahlil qilish va pedagogik tajribalarni umumlashtirish qo'llanildi. Pedagogik monitoring va fikr-mulohaza mexanizmlari tadqiqot natijalarini baholashda foydali bo'ldi. Adabiyotlarni o'rganish shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim muassasalarida 5-6 yoshli bolalar uchun bo'sh vaqtini tashkil qilishda oila va MTT hamkorligi uchun metodologik qo'llab-quvvatlash tizimini saqlab qolish ilmiy asoslangan yondashuvni talab qiladi. Ushbu bo'limda keltirilgan nazariy nuqtai nazarlar va metodologik tamoyillar tadqiqotning keyingi bosqichlarida amaliy tavsiyalarni shakllantirish uchun muhim ilmiy asos yaratadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M. Mirziyoyev "Zamonaviy maktabgacha ta'lim sog'lom va barkamol avlodni tarbiyalashda hal qiluvchi ahamiyatga ega" deb ta'kidlaydi. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi tasarrufidagi maktabgacha ta'lim muassasalari hozirda bolalarni yuqori sifatli maktab ta'limiga munosib tayyorlashga qaratilgan. 2018-yilda bolalarni

⁴ Boboyeva D. Pedagogik boshqaruv asoslari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021. – 64–70-betlar.

maktabgacha ta'limga qabul qilish darajasi 34,4% ni tashkil etdi, bu 2019-yilning birinchi yarmi yakuniga kelib 40,5% ga ko'tarildi. Bu, shubhasiz, davlat rahbarining maktabgacha ta'limga oid qarorlari va diqqat markazining natijasidir. Shu nuqtada tegishli savol tug'iladi. Ta'lim jarayonini qanday qilib qiyin tajribadan yoqimli tajribaga aylantirish mumkin? Yuqori sifatli ta'lim asosan o'qituvchi va o'qituvchining professional malakasiga bog'liq. Albatta, dars mazmuniga innovatsiyalarni kiritish, murakkab metodologiya va protseduralardan foydalanish bilan birga, ta'lim sifatini oshiradi⁵. Bu o'qituvchining professional malakasini talab qiladi. Bola uchun asosiy va eng namunali o'qituvchi ota-onadir. Binobarin, oilaviy hamkorlikka, xususan, erkaklarning bola tarbiyasidagi rolining ahamiyatiga alohida e'tibor qaratish kerak. Oilaning bola tarbiyasidagi ishtiroki mislsizdir. Oila yosh bolaga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, uni o'z muhitiga moslashtiradi. Jamiyatda tarbiya nafaqat ota-onalarning shaxsiy ishi, balki ijtimoiy burch hamdir. Ota-onalarni yumshoq o'yinchoqlar yasash, suv va qum o'yinchoqlarini yaratish va o'yin maydonchasini obodonlashtirish uchun jihozlarni yig'ish kabi tashkiliy ishlarga jalb qilish muhim tashabbuslardir. Bunday tanlovlar o'qituvchining yillik ish rejasiga kiritilishi kerak. Tanlov shartlari umumiy ota-onalar yig'ilishlarida muhokama qilinishi va tasdiqlanishi kerak. Faol ishtirok etgan ota-onalarga minnatdorchilik xati berish va bu masalada bobo-buvilarning maslahatlariga quloq solish juda muhimdir. Maktabgacha ta'lim muassasasida oilalar bilan ishlashning operatsion asoslari aniq maqsadni o'z ichiga olishi kerak. Ota-onalar bilan hamkorlikka kelsak, avval erishilgan yutuqlar va tajribalar natijalarini baholash, bolaning ijobiy xususiyatlarini ta'kidlash va keyinchalik ularning atrof-muhitga qiziqishini oshirish bilan birga yomon xulq-atvor xususiyatlarini kamaytirishga harakat qilish muhimdir. Ota-onalarni maktabgacha ta'limga jalb qilish uchun turli xil to'g'araklar, tadbirlar, davra suhbatlari, savol-javob sessiyalari, guruh va umumiy ota-onalar uchrashuvlari va ochiq eshiklar kunlarini tashkil qilish muhimdir⁶.

Maktabgacha ta'lim muassasasining maqsadi bolalarni o'qitish, tarbiyalash va ularga g'amxo'rlik qilishda ishtirok etuvchi barcha tomonlarning huquqlari, burchlari va majburiyatlarini bajaradigan ta'lim jarayonini amalga oshirishdir. Maktabgacha ta'lim muassasasi maktabgacha ta'lim nizomiga muvofiq zarur shart-sharoitlarni yaratadi. Bolalar hayotini himoya qilish va ularning sog'lig'ini mustahkamlashga doimiy ravishda ustuvor ahamiyat beradi. Maktabgacha ta'limning dastlabki bosqichlarida bolalar o'zlarining ijodkorligini rivojlantiradilar. Hayotiy tajriba va kognitiv o'sish kengayib borishi bilan ijodiy tasavvur rivojlanadi. Namoyishli-faol va namoyishli-majoziy fikrlash maktabgacha yoshdagi yosh bolalarga xosdir. Natijada,

⁵ G'aniyev O. Maktabgacha ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2023. – 39–44-betlar.

⁶ Ismoilova Z. Bolalar bo'sh vaqtini tashkil etish metodikasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2020. – 90–97-betlar.

lingvistik, mantiqiy va kontseptual fikrlash rivojlanadi. Tarbiyachi bolalarning kognitiv faolligini rivojlantirishi, ularga bu faktlar va voqealarni chuqur tushunishni va ularning muhim va ahamiyatsiz xususiyatlarini farqlashni o'rgatishi kerak. Maktabgacha ta'lim muassasalari ota-onalar bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatgan. Bu bolalarni tarbiyalashda oilaviy hamkorlikning eng samarali yondashuvlaridan biridir. Direktor, tarbiyachilar va ota-onalar jamoasi bilan birgalikda, bolalar bog'chasi va oila o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishda faol ishtirok etishi kerak. Tarbiyachi bolaning uyiga inspektor sifatida emas, balki do'st va bola tarbiyasining murakkab jarayonida yordamchi ittifoqchi sifatida tashrif buyurishi, oila a'zolariga iliqlik va hurmat bilan munosabatda bo'lishi kerak. Har bir xonadonga tashrif buyurishdan oldin, tarbiyachi aniq maqsadni qo'yishi va muhokama qilinadigan aniq mavzuni oldindan belgilashi kerak. Ota-onalarga berilgan savollarni sinchkovlik bilan ko'rib chiqish kerak. Muloqot tarbiyachi va ota-onalar o'rtasida o'zaro tushunishni ta'minlash, ularning muloqotida ishonch poydevorini yaratish uchun tashkil etilishi kerak. Shundagina bolalarni tarbiyalashda kutilgan natijalarga erishish mumkin. Ota-onalar bilan olib boriladigan ishlar xilma-xil bo'lib, muayyan masalalar bo'yicha jamoaviy muhokamani talab qiladi. Masalan:

- oilaning bolalarni tarbiyalashdagi roli, ota-onalarning vazifalari, bolalarni maktabga tayyorlash to'g'risidagi qonunlar haqida;
- maktabgacha ta'lim tashkilotlarining yillik ish rejasi haqida;
- ota-onalar hamjamiyati faoliyati masalalari shular jumlasidandir.

Jamoaviy ish ota-onalar guruhleri, umumiy yig'ilishlar, maslahatlashuvlar, konferensiyalar va ushbu masalalarni jamoaviy muhokama qilish uchun ota-onalar kechalari kabi formatlarni o'z ichiga oladi. O'qituvchilar oilaviy ta'limni bolalar ta'limi rivojlanishi bilan chambarchas bog'laydilar. Maktabga borish bolaning hayotida muhim o'zgarishlar bosqichini anglatadi. Bu davrda bolaning rivojlanishida yangi bosqich boshlanadi. Yosh bola avvalgilaridan farqli bo'lgan yangi faoliyat shakllarini egallashi kerak. Fiziologik o'zgarishlar bilan bir qatorda kattalar va tengdoshlar bilan o'ziga xos munosabatlar dinamikasini rivojlantirish juda muhimdir. Maktabgacha yoshdagi bolani to'g'ri tayyorlash borasida muhim savol tug'iladi. Yosh bolalarning akademik muvaffaqiyatga erishishi uchun kurslarga yaxshi tayyorgarlik ko'rishlari shart emas. Ularni ortiqcha yuklash ularning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini pasaytiradi. Asosiy maqsad maktabga ma'lum darajada psixologik tayyorgarlik, o'rganishga ishtiyoq, o'zini o'zi boshqarish ko'nikmalarini, shuningdek, nutq, xotira, e'tibor va kognitiv qobiliyatlarni o'z ichiga olgan kommunikativ va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishdir. Bolalarni maktabga tayyorlash katta yoki tayyorgarlik guruhlarida emas, balki ular maktabgacha ta'lim muassasasiga kirgan paytdan boshlab boshlanishi kerakligi aniq. Bu undan ham oldinroq boshlanishi kerak. Xuddi yosh bola hushyor va qiziquvchan bo'lgani kabi, ular uchun muayyan vazifalarni mustaqil ravishda bajarish

qiyin; shunga o'xshash, ularga muammolarni hamkorlikda hal qilishni va cheklangan vaqt ichida kelishuvga erishishni o'rgatish ham ulkan ishdir. Maktabgacha ta'lim, oila va jamiyat bolaning tarbiyasiga teng darajada hissa qo'shadi. Bolaning dastlabki ta'limi va tarbiyasi oilada sodir bo'ladi, keyinchalik ular maktabgacha ta'lim davrida mustahkamlanadi va rivojlanadi, bu yerda ular qisqacha tushuntirishlar, ko'rsatmalar yoki o'yinlar orqali tarbiya elementlarini o'zlashtiradi. U olgan ota-onalik, shubhasiz, ijtimoiy munosabatlar va sherikliklarda qo'llaniladi. Bu bola tarbiyasining asosini tashkil etadi. Bolani ta'limga tayyorlashda maktabgacha ta'lim muassasasi, maktab va oilaning samarali hamkorligi ta'lim sifati va samaradorligiga erishish, shuningdek, belgilangan maqsadlarimizga erishish uchun juda muhimdir⁷.

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION)

Maktabgacha ta'lim muassasalarida 5-6 yoshli bolalar uchun bo'sh vaqtlarini tashkil qilishda oilaviy hamkorlik va MTTni metodologik qo'llab-quvvatlashni boshqarish zamonaviy pedagogika fanining dolzarb yo'nalishi hisoblanadi. Tadqiqot ushbu hamkorlikning mazmuni, shakllari va boshqaruv mexanizmlarini tahlil qilishni, shuningdek, ularning pedagogik samaradorligini baholashni talab qildi. Suhbat davomida to'plangan nazariy nuqtai nazar va empirik kuzatishlardan kelib chiqib, ba'zi muhim xulosalarga kelindi. Dastlab, bo'sh vaqt tushunchasi nafaqat maktabgacha yoshdagi bolalar uchun tuzilmagan o'yin imkoniyati, balki ularning shaxsiy rivojlanishiga yordam beradigan muhim pedagogik boylik sifatida ham qaralishi kerakligi aniqlandi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, tuzilmagan va pedagogik jihatdan boshqarilmagan bo'sh vaqt bolaning rivojlanishida kutilgan natijalarni bermaydi. Natijada, oila va MTT o'rtasidagi hamkorlik orqali bo'sh vaqtni samarali tashkil etish masalasi muhokama markazida bo'ldi. Suhbat davomida ko'plab maktabgacha ta'lim muassasalarida oilalar bilan hamkorlik asosan axborot yoki nazorat asosida amalga oshirilishi va yetarlicha metodologik yordamga ega emasligi ma'lum bo'ldi. Bu holat ota-onalarning ta'lim jarayonida ishtirokini cheklaydi va bolalarning bo'sh vaqtlarini tashkil qilish uchun yaxlit strategiyani yaratishga to'sqinlik qiladi. Metodik qo'llab-quvvatlash tizimini boshqarish ushbu nuqtai nazardan mustaqil ravishda ko'rib chiqildi. Tadqiqot natijalarida ta'kidlangan yana bir muhim masala - bu o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni boshqarish uchun kommunikativ tizimlarning yetarlicha rivojlanmaganligi. Kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, uzluksiz o'zaro muloqotning yo'qligi va ota-onalarga pedagogik maqsadlarning yetarlicha yetkazilmaganligi bolalarning bo'sh vaqtlarini o'tkazish faoliyatida nomuvofiqliklarga olib keladi. Natijada, suhbatda oila va MTT o'rtasida yaxshi muloqot muhitini yaratish strategiyalari ko'rib chiqildi. Munozara davomida metodik qo'llab-quvvatlash tizimining tarkibiy qismlari alohida baholandi. Oila va MTT hamkorligida metodik maslahatlar, konsultatsiyalar,

⁷ Karimova S. Oila pedagogikasi. – Toshkent: Universitet, 2021. – 56–62-betlar.

seminarlar, treninglar va ta'lim axborot resurslarining muhim roli ta'kidlandi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, ushbu vositalar ota-onalarning ta'lim sohasidagi tajribasini oshiradi va bolalarning bo'sh vaqtini tuzishda qasddan va maqsadli yondashuvni rivojlantiradi. Bundan tashqari, monitoring va fikr-mulohaza tizimi boshqaruv faoliyatining muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqilgan muhokama markazida bo'ldi. Oila va MTT hamkorligini tartibga solishda izchil nazoratning yo'qligi pedagogik jarayonning samaradorligini pasaytiradi. Natijada, bo'sh vaqtlarini o'tkazish faoliyatining mazmuni, bolalarning qiziqishlari va ishtiroki hamda ota-onalarning ishtiroki darajasi doimiy ravishda baholanishi kerakligi taklif qilindi. Muhokama natijalari shuni ko'rsatdiki, oila va MTT hamkorligi uchun metodologik qo'llab-quvvatlash tizimini boshqarish ham tashkiliy qiyinchilik, ham qiyin o'qitish jarayonidir. Ushbu jarayonni to'g'ri boshqarish o'qituvchilarning professional malakasini, ota-onalarning pedagogik madaniyatini va ta'lim muassasasi rahbariyatining strategik yondashuvini talab qiladi. Ko'rib chiqilgan masalalar tadqiqot mavzusining ahamiyatini yanada tasdiqlaydi⁸.

NATIJALAR (PEZYJIBTATY / RESULTS)

Maktabgacha ta'lim muassasalarida 5-6 yoshli bolalar uchun bo'sh vaqtlarini tashkil qilishda oila va MTT hamkorligi uchun metodologik qo'llab-quvvatlash tizimini boshqarish bo'yicha muhim ilmiy topilmalarga erishildi⁹. Natijalar ham nazariy, ham amaliy jihatdan tahlil qilindi va o'qitish jarayonini yaxshilaydigan tushunchalarga olib keldi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, oila va MTT hamkorligi ataylab va qasddan amalga oshirilganda, bolalarning bo'sh vaqtlari yanada mazmunli va samaraliroq tashkil etiladi. Bolalar orasida mustaqil mashg'ulotlarga, ixtirochilikka va ijtimoiy faollikka qiziqish sezilarli darajada oshdi. Bu bo'sh vaqtni pedagogik jihatdan to'g'ri tuzish bolaning har tomonlama rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, metodologik qo'llab-quvvatlash tizimini boshqarish o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tardi. Ota-onalar bolalarning bo'sh vaqtlarini tashkil etishda faol ishtirok eta boshladilar. Natijada, oila va MTT o'rtasida o'qitish jarayonida bir xillikni kafolatlaydigan yaxlit pedagogik strategiya yaratildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, metodologik tavsiyalar va pedagogik ko'rsatmalar ota-onalarning ta'lim bilimlari va ko'nikmalarini oshirishga sezilarli hissa qo'shadi. Tadqiqot jarayonida ota-onalar bolalarning bo'sh vaqtini tuzishda o'yin, ijodiy sa'y-harakatlar va jismoniy faollikni birlashtirish zarurligini angladilar. Bu bolalarning hissiy farovonligi va ijtimoiy moslashuviga ijobiy ta'sir ko'rsatdi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, oila va MTT hamkorligini boshqarishda pedagogik monitoring tizimini joriy etish ularning

⁸ Mahmudova L. Maktabgacha ta'limda metodik ishlar. – Toshkent: Ilm ziyo, 2022. – 101–108-betlar.

⁹ Tursunova N. Maktabgacha ta'limda tarbiyaviy ishlar. – Toshkent: Yangi nashr, 2021. – 109–115-betlar.

hamkorligi samaradorligini oshiradi. Bo'sh vaqt faoliyati davomida bolalarning qiziqishlari, ehtiyojlari va rivojlanish dinamikasi monitoring orqali baholandi, bu esa o'quv faoliyati mazmuniga o'zgartirishlar kiritishga olib keldi. Natijada, bo'sh vaqtni tashkil etish har bir bolaning o'ziga xos fazilatlariga urg'u berilgan holda amalga oshirildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, metodologik qo'llab-quvvatlash tizimini nazorat qilish ta'lim jarayoni ishtirokchilari o'rtasida hisobdorlik va hamkorlik madaniyatini rivojlantiradi. O'qituvchilar ota-onalar bilan ishlash uchun aniq strategiya va metodologik asosga ega va ota-onalar MTT tashabbuslariga ijobiy munosabatda bo'la boshladilar. Bu holat ta'lim muassasasida qulay o'quv muhitini yaratishga hissa qo'shdi. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim muassasalarida 5-6 yoshli bolalarning bo'sh vaqtini tuzishda oila va MTT hamkorligi uchun metodologik qo'llab-quvvatlash tizimini nazorat qilishning muhim pedagogik samaradorligini tasdiqlaydi. Olingan ilmiy topilmalar ushbu sohada keyingi tadqiqotlar uchun nazariy asos yaratadi va ularni maktabgacha ta'lim amaliyotida qo'llash bo'yicha muhim uslubiy qo'llanma beradi¹⁰.

XULOSA(ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION)

Maktabgacha ta'lim muassasalarida 5-6 yoshli bolalarning bo'sh vaqtini to'g'ri tashkil etish ta'lim jarayonining muhim jihatini hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, bolalarning bo'sh vaqtini pedagogik jihatdan to'g'ri tuzish ularning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy faolligi, mustaqil fikrlashi va ijodiy qobiliyatlariga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Bu jarayonda oila va maktabgacha ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlikning samaradorligi juda muhimdir. Oila va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlik uchun metodologik qo'llab-quvvatlash tizimini boshqarish pedagogik jarayonni rejalashtirish, tashkil etish va tartibga solishning yaxlit mexanizmi sifatida qaralishi kerak. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, ushbu hamkorlikni samarali boshqarish aniq maqsadlarni belgilash, ishlarni taqsimlash, ishtirokchilarning vazifalarini belgilash va natijalarni monitoring qilishni amalga oshirishni talab qiladi. O'qituvchilar, ota-onalar va ta'lim muassasasi ma'muriyatining hamkorlikdagi sa'y-harakatlari muhim element hisoblanadi. Uslubiy qo'llab-quvvatlash tizimi o'qituvchilar va ota-onalarning pedagogik madaniyatini oshirishga, bolalarni jalb qilishga yaxlit yondashuvni o'rnatishga qaratilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oila va MTT hamkorligini metodologik tavsiyalar, seminarlar, treninglar, konsultatsiyalar va pedagogik resurslar orqali yaxshilash mumkin. Bolalarning bo'sh vaqtini tashkil etishda o'yinlar, badiiy mashg'ulotlar, sport va madaniy tadbirlarning integratsiyasi samaradorlikni oshiradi. Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim muassasalarida 5-6 yoshli bolalarning bo'sh vaqtini tashkil etishda oila va MTT hamkorligining metodologik asoslarini nazorat qilish pedagogik jarayonning muhim strategik jihatini hisoblanadi. Ushbu asosni tizimli tashkil etish bolalarning har tomonlama

¹⁰ Xolmatova S. Pedagogik monitoring asoslari. – Toshkent: Ilm-fan, 2022. – 34–40-betlar.

rivojlanishini kafolatlashga va ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasida muvaffaqiyatli hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdurahmonov Q. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. – Toshkent: Fan, 2021. – 45–52-betlar.
2. Aliyeva M. Oila va ta'lim muassasasi hamkorligi. – Toshkent: O'qituvchi, 2020. – 78–85-betlar.
3. Axmedova N. Maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasi. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022. – 112–120-betlar.
4. Boboyeva D. Pedagogik boshqaruv asoslari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021. – 64–70-betlar.
5. G'aniyev O. Maktabgacha ta'limda innovatsion yondashuvlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2023. – 39–44-betlar.
6. Ismoilova Z. Bolalar bo'sh vaqtini tashkil etish metodikasi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2020. – 90–97-betlar.
7. Karimova S. Oila pedagogikasi. – Toshkent: Universitet, 2021. – 56–62-betlar.
8. Mahmudova L. Maktabgacha ta'limda metodik ishlar. – Toshkent: Ilm ziyo, 2022. – 101–108-betlar.
9. Tursunova N. Maktabgacha ta'limda tarbiyaviy ishlar. – Toshkent: Yangi nashr, 2021. – 109–115-betlar.
10. Xolmatova S. Pedagogik monitoring asoslari. – Toshkent: Ilm-fan, 2022. – 34–40-betlar.